AÇIKLAMA · Kadın ve Çocuk Hakları

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü – Coğrafyanın Kaderine Hukuki İtiraz

20 Kasım 2025 · Amsterdam Law Center · 5 dk okuma

Giriş: Evrensel Taahhüdün Sembolü

Biz hukukçular, adaletin kuru maddelerden ibaret olmadığını, ruhu olan bir vicdan mekanizması olduğunu biliriz. Hele ki söz konusu, dünyanın en kırılgan ve en güçlü sermayesi olan çocuklarımız ise…

20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni onaylamasıyla, bu tarih evrensel bir taahhüdün, **"Dünya Çocuk Hakları Günü"**nün sembolü haline gelmiştir. Bu Sözleşme, devletlerin ve bireylerin keyfine bırakılmış bir lütuf değil; yaşama, gelişme, korunma ve katılım gibi temel hakları mutlaklaştıran, siyaset üstü, bağlayıcı bir **hukuki vecibedir**. Bu küresel sözleşme, sadece ABD ve Somali hariç 194 ülke tarafından kabul edilerek, UNICEF verilerine göre en çok ülkenin taraf olduğu insan hakları belgesidir. Bu, masumiyetin evrensel hukuk zırhını giydiği günün bir teyididir.

I. Ulusal Hukukta Koruma Çerçevesi ve Felsefesi

Türkiye, Sözleşme'yi imzalayan ilk devletlerden biri olarak (14 Eylül 1990), bu metni iç hukukuna entegre etmiştir. Ulusal mevzuatımızda, 18 yaş altındaki her birey "çocuk" olarak tanımlanarak evrensel standartlar yakalanmıştır.

Bu kapsamda, **Türk Ceza Kanunu**'nda 12-15 yaş ve 15-18 yaş gruplarındaki suçlarda yaş küçüklüğü nedeniyle ceza sorumluluğunda **indirim uygulanmakta**; tutuklama tedbiri istisnai kılınarak, öncelik eğitim ve rehabilitasyon odaklı alternatif yaptırımlara verilmektedir. Bu yaklaşımın temelinde, 2005 tarihli **5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu** ile resmiyet kazanan **"Suça Sürüklenen Çocuk (S.S.Ç.)"** kavramı yatar. Hukukumuz, "suçlu çocuk" yerine "suça sürüklenen çocuk" diyerek, çocukların yaratılıştan (**fıtraten**) masum olduğunu kabul eder. Bu kavram, masum çocukların çevre, yetişkin ihmali ve toplumsal koşullar tarafından **suça itildiğini** hukuki bir gerçeklik olarak tanır; böylece sorumluluğu sadece bireyden alıp, çocuğu koruyamayan topluma ve sisteme de yüklemektedir.

II. Hukuki ve Vicdani Çekinceler: Yerel ve Küresel İhlaller

Uluslararası hukukun sunduğu bu çerçeveye rağmen, gerek Türkiye'de gerekse dünyanın çeşitli yerlerinde hukukun ruhuyla çelişen ciddi ihlaller yaşanmaktadır.

A. Türkiye'de Çekince ve Çocuğun Üstün Yararı

Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşme'ye taraf olurken, azınlık veya yerli halklara mensup çocukların ana dillerini ve kültürlerini serbestçe kullanma hakkını vurgulayan **30. Maddeye çekince** koymayı tercih etmiştir. Madde metni şöyledir: *"Etnik, dini veya dil azınlıklarına mensup çocuklar… kendi dilini kullanma hakkından mahrum*

bırakılamaz." Türkiye'nin bu çekinceyi sürdürmesi, anadili Türkçe olmayan çocukların eğitimde bu hakka erişimini engelleyerek **kültürel asimilasyonu** denemekte, Sözleşme'nin ruhuna ve **çocuğun üstün yararı** ilkesine aykırı bir duruş sergilemektedir.

Türkiye'de Hukukun Vicdani İmtihanı: Anneleriyle Hapis Yatan Masumiyet

Dahası, ulusal hukukun ruhuyla çelişen uygulamalar da vicdanımızı sızlatmaktadır. Özellikle son on yılda, Türkiye'de sivil toplum faaliyetlerinin "terör örgütü propagandası" veya "terör örgütü faaliyetleri" gibi benzeri ağır ithamlarla yargılamalara dönüşmesiyle, **annesiyle birlikte cezaevine düşen yüzlerce masum çocuğun trajedisi** yaşanmaktadır. Adalet Bakanlığı'nın **Ekim 2025 itibarıyla** yayımladığı verilere göre, **0-6 yaş grubunda anneleriyle kalan çocuk sayısı yaklaşık 749'a** ulaşmış durumdadır. Bu küçük ruhlar, hiçbir suça bulaşmadan, hayatlarının ilk altı yılını demir parmaklıklar ardında annelerinin yanında büyümek zorunda kalmaktadır.

Bu vahim tablo, siyasi iradenin hedefine ulaşmak adına, **çocuğun aile ortamında büyüme ve korunma hakkını** (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 9) hiçe sayarak, evrensel hukukun ve insani değerlerin temel ilkelerini açıkça zedelemektedir.Çocukların üstün yararı ilkesini ayaklar altına alan bu uygulamalar, sadece annelere değil, hiçbir suçu olmayan "geleceğimize" yöneltilmiş ağır bir zulümdür.

B. Küresel Krizlerde Çalınan Nesiller ve Coğrafyanın Hükmü

Dünyanın dört bir yanında süren savaşlar ve çatışmalar, milyonlarca çocuğu tarifsiz acılara mahkûm etmektedir.

Bu durumun en yakıcı örneği, Gazze Şeridi'nde yaşanmaktadır. 7 Ekim 2023'te başlayan çatışmaların **ikinci yılını aşan süresince**, resmi verilere göre **18 binden fazla** Filistinli çocuk hayatını kaybetmiştir. Bu çocuklar; okullarına dönemeyen, temiz suya ve temel gıdaya erişim hakkı ellerinden alınan, tam anlamıyla **bir neslin, yok oluşunu** tüm dünyaya mevcutlu olarak göstermektedirler.

Suriye'de **14. yılına giren** iç savaş, **14 binden fazla** çocuğun öldüğünü veya yaralandığını gösterirken; Somali'de yıllardır süren krizler, 5 yaş altı çocuk ölüm oranını her **1.000 canlı doğumda 101'in** üzerine taşımıştır. Bu derin tezat, kadim bir hükmü akla getiriyor: **"Coğrafya kaderdir."**

Dünya gezegeninde coğrafya, bir çocuğun hayatını baştan aşağı şekillendiren bir gerçektir. Örneğin Hollanda'nın huzurlu sokaklarında doğup büyüyen bir çocukla, Somali, Suriye ya da Yemen'in zorlu topraklarında gözlerini açan bir çocuk, aynı refahı, aynı şansı paylaşamıyor. Geçenlerde Hollanda'da evimin yakınındaki o ağaçlarla çevrili, harika bir göletin kenarında, iki küçük çocuğun mutlulukla oltalarını sallayarak balık tutmaya çalıştığını banka oturmuş izlerken içimden bir sızı geçti. Onlar için her şey o kadar güvenli ve neşeliydi; kahkahaları etrafa

yayılırken, aklıma Yemen'deki, Somali'deki, Suriye'deki akranları düştü: onlar da ya açlık fırtınalarıyla boğuşuyor, ya da savaşın gölgesinde bir gün daha hayatta kalmak için çırpınıyorlardı. O an, zihnimde yankılandı şu eski söz: "Coğrafya kaderdir." Evet, galiba gerçekten öyleydi; rakamlar, raporlar ve günlük gerçekler bunu her gün teyit ediyor, bu uçurumu daha da derinleştiriyordu. Ama belki bir gün, bu kaderi biraz olsun değiştirebiliriz, diye umut ettim sessizce…

Sonuç: Hukuku Kalkan Yapmak

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü, sadece bir anma değil; hukukun evrensel vicdan üzerindeki vazgeçilmez rolünü idrak etme günüdür. Çocukların, coğrafyaları nedeniyle kaderlerine terk edildiği bir dünyada, hukukçular olarak bizler, bu kadere karşı oluşturulan en güçlü kalkana sahibiz.

Adalet arayışımız, ne hükümetlerin keyfi yorumlarına ne de uluslararası toplumun ataleti ile sınırlandırılabilir. Gerek ulusal hukukta S.S.Ç. kavramının getirdiği koruyucu felsefeyi, gerekse uluslararası alanda Sözleşme'nin evrensel emrini savunmak bizim asli görevimizdir. **Hukuk, insanların ve çocukların makûs kaderlerini değiştirme gücünü haizdir.**

Bugün, o Hollanda göletinde balık tutan çocukların kahkahalarının, Gazze'nin, Somali'nin yıkıntılarına da ulaşması için, hem zihinlerimizdeki hem de yasalardaki çekinceleri kaldırmanın ve hukuku yeniden kutsamanın vaktidir. Çocukların gözyaşları, ortak kaderimizi daha da karanlık kılmadan, uluslararası toplumun acil bir vicdan muhasebesi yapması şarttır. Bu kutsal emanete sahip çıkmak, sadece bir meslek ahlakı değil, aynı zamanda en yüce **insani sorumluluğumuzdur**.

Av. Mahmut Haldungil

Bu belge 23 Kasım 2026 tarihinde amsterdamlawcenter.com adresinden indirildi. Güncel sürüm: https://amsterdamlawcenter.com/tr/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-cografyanin-kaderine-hukuki-itiraz/